

לבי אומר

חלק
לבי ער

המכיל בקרבו
דברי אגדה על עניני חנוכה

יונתן בנימין הלוי לויז

ניו יורק
ה'תשפ"ב

Yoni Levin

201-390-0267

Yoni.levin11@gmail.com

עריכה, עימוד, עיצוב, והדפסה:

מכון עלה זית

עריכת ספרים מהחל עד גמירא

alehzayis@gmail.com | 732.513.3466

FAX: 732.865.7002 | 732.514.7155

Congregation Aish Kodesh
of Woodmere

351 Midwood Road
Woodmere, N. Y. 11598
516 - 569-2660

RABBI MOSHE WEINBERGER

קהילת אש קודש ווודמיר

הרב משה וויינבערגער
פרא דאטרא

י"ד מרחשון תשפ"ב

רבינו הגר"א זיע"א הגדיר את דור עקבתא דמשיחא כדור שבו שולטת החיצוניות. וזש"כ במכתב מאלהו (ח"ב עמ' 138) שגדולי המוסר והחסידות בדורות האחרונים גילו צורך מיוחד בלימודים של עבודת הלב שמביאים לידי פנימיות והתעמקות בדרכי העבודה, כי בדורנו נתמעטו הלבבות ואין עצה אחרת אלא מוכרחים להתחיל מבפנים כי הסכנה גדולה שנטבע בחיצוניות וכו' ע"ש.

רבינו הקודש מפיאסעצנא זיע"א הי"ד כתב בדרך המלך (יתרו תר"צ) שאור הצדיקים הוא כמו השמש שמאיר לעולם, ומי שפותח את חלונותיו, האור שופע לו, ע"ש. זקוקים בני דורנו למורי דרך, אנשי חיל, שליכם ער, ורוחם נושאת אותם לתת יד ועזר למבקשי ה' לפתוח חלונות ליבם לאור ה' הזורח תמיד.

אשרינו מה טוב חלקינו, שבדורנו אנו זוכים שהקב"ה השתיל בכרם בית ישראל האי גברא שפירא ויקירא ידיד נפשי רחימא דליבאי, הרה"ג ר' יונתן בנימין הלוי שליט"א שהוא איש מורם מעם הלן בעומקה של הלכה, מורה הוראה ומשפיע שנים רבות בקהילתנו הקדושה. הרב יונתן בנימין הוא איש פנימי, בר לבב, מחנך בחסד עליון שביראתו וחכמתו הגדולות פותח שערי וחלונות הלב לאור תורת ה' הנגלה והנסתר.

ידידי הקורא, אתה מחזיק בידך הספר "ליבי אומר", פרי ביכוריו של ידידי הנ"ל. הספר הנפלא הזה מוקדש לבירור הסוגיא העמוקה, הקשר בין האושפיזין עילאין, האורחים הקדושים, והאור הזורח לכל האזרח בישראל, "אור-חית", שמונת ימי חנוכה. ואני תפילה שיפוצו מעיינות אהובי הרב יונתן בנימין חוצה להשקות צמאי דבר ה' ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום בגאולה השלימה והאמיתית בב"א.

החותם בעבותות אהבה וידידות נצחית,

משה וויינבערגער

ואלו יעמדו על הכרכה
שתרמו מהונם להוצאת הספר:

דוד נח הלוי ורבקה רבורה לוין

לעילוי נשמת

זאב ב"ר דוד מיכל הלוי ז"ל

משא איטע בת יעקב נח ז"ל

רחל בת אליהו פנחס ז"ל

אשר בן ירוחם זלמן ז"ל

חיים יוסף יעקב ושרונה אסתר וינברג

לעילוי נשמת

ר' פנחס בן נתן חנוך הכהן ז"ל

דוד בן יוסף ז"ל

משה שמואל חנוך ויוכבד לאה צדרכאום

אברהם לייב הכהן ואריאל שרה פרקוף

אליעזר בנימין הכהן ודברה פרקוף

גבריאאל ועטי פיגין

בנימין יצחק ובאשע רבקה פיש

ובניהם מגדל יעקב ישראל מאיר ויוסף שלום

דוב ואחובה פארקעל

שמחה ולאה שיינינגער

יעקב וחיה ליבה ווייכהאלץ

שמואל חיים ושפרינצא הענא קוטוביץ

אבי ומיכל זינגער
לעילוי נשמת
יחזקאל גרשון בן יוסף יוספא ז"ל
יצחק אהרון בן אליהו ז"ל
בלומא בת ישראל אריה לייב ז"ל

אליהו שלמה ואהבה פיין
ובניהם גרעון שירה מליה עזרא ונעה רות
משה מנחם מענדל ורבקה לאה ווייכהאלץ

חיים יהושע פקר
לעילוי נשמת
משה בן הרב אהרן הלוי ז"ל

יעקב נח גרינבוים
לעילוי נשמת
זאב ב"ר דוד מיכל הלוי ז"ל
משא איטע בת יעקב נח ז"ל

אהרן וגאלדא שליסלברג
לעילוי נשמת
הרב רפאל ישראל יעקב בן אליעזר הכהן זצ"ל

משה זלמן ורבקה בורץ
לעילוי נשמת
מלכה בת הרב נח ז"ל

יעקב ויוכבד ליפשיץ
שלמה בנימין אריה

תוכן עניינים

ימי החנוכה ושבועת הדויעים

א פתיחה.....

ג הקדמה.....

אהבה מביאה לידי גאולה • ניסים מלמעלה - ניסים מלמטה • ודברת ב"ם -
ב'ראשית מ'אימותי • ז' אושפיזין וז' ימים טובים • לב"י אומר • לבי ער

שער אברהם

ט הקדמה לשער אברהם.....

י התורה והתאנה.....

אברהם אבינו נמשל לתאנה • אברהם והתאנה כמשל וסימן לתורה • התאנה
כמשל לתורה • רמזים נוספים בדבר הקשר שבין אברהם והתורה • אור התורה
של אברהם וחנוכה - תיקון התוהו • תאנה וחנוכה

יז מגן אברהם - חותמו של כהן גדול.....

נקודה הפנימית • חיפוש על ידי נר • אברהם היה כהן גדול • שונא מתנות
יחיה - מתנות כהונה • כהן שהרג את הנפש • כהן בעל מום

כ מאה ברכות מפך השמן.....

אברהם אבינו - מקור הברכה • הברכה שבבריאת העולם • מקור דין מאה
ברכות • וישכם אברהם בבקר • ברית מילה היא מקור הברכה

שער יצחק

כז הקדמה לשער יצחק.....

כח הכנה לבית שלישי ושבט מנשה.....

גאולת מצרים • מרחשון • כי נשני אלקים • גיד הנשה • חצי שבט
מנשה • בית שלישי • קפיצה

לג.....**ראיית עינים של יצחק**

כח הראייה של משה רבינו • ראיית השכינה • ראיית הקשת • שכינה של
המנורה • ראיית פני נשיא וכהנים בשעת דוכן • אמירת ויהי נועם - השראת
השכינה • מנהגים ורמזים ל"ויהי נועם" בחנוכה

לז.....**יצחק כנגד יון - תחיית המתים**

מספר ק"פ • יצחק - קצ חי • כח ברכת כהנים בא מיצחק אבינו • ברכה של
תחיית המתים של יצחק • נר חנוכה - תחיית המתים • גילוי הקץ • אותיות
ח"ט • אות ט' סימן טוב

שער יעקב

מה.....**הקדמה לשער יעקב**

מו.....**הקול קול יעקב**

קבורת יעקב אבינו • האור של יעקב • כח התורה והתפלה • אמור מעט •
כח כ"ה • קנה ושט • היו"ט של הקנה • מיתת עשו ע"י שחיטה • חנוכה
כנגד הפה והעינים

נב.....**מצא קדושה - רבי מאיר**

רבי מאיר מבני בניו של נירון קיסר • להאיר מתוך החושך • מצא רמון • כבני
מרון • פסח שני • חשמונאים נמשלו לרמון • יעקב תיקן תפילת ערבית

נח.....**אנכי לא ידעתי - כסא הכבוד**

אכ"ן • ראיית נר חנוכה • פני אדם • קדושת נר השמש • האבק העולה
לכסא הכבוד

שער יוסף

סה.....**הקדמה לשער יוסף**

סז.....**אור גנוז ונזירות יוסף**

יוסף היה נזיר • יעקב היה נזיר • תורת הפרישות • הלל הוא יסוד נזירות •
חנוכה ונזירות יסוד לחינוך הבנים • רמז נפלא ליחס שבין נזיר לחנוכה

עד.....**מכירת יוסף - שבת אחים גם יחד**

פדיון הבן - מכירת יוסף • שבת אחים גם יחד • המנורה והשלחן - משה ואהרן

יֹוסֵף וְתוֹסַפֶּת בִּרְכָה עֵט

כֶּסֶף בְּפִי אִמְתַּחֲתוּ • שְׁקוֹ שֶׁל לֹוי • בִּרְכָה שֶׁל שֶׁמֶן • שִׁמוּנָה וְכ"ה • כ"ה
אוֹתוֹת שֶׁל בִּרְכַּת כַּהֲנִים

יֹוסֵף - עֲגֻלָּה עֲרוּפָה - חֲנוּכָה פֶּג

סְגוּלוֹת לְהִנְצֵל מִרְצִיחָה • סִימָנִים שֶׁלֹא לְנִסּוֹעַ בְּדֶרֶךְ • מִירִידָה לַעֲלִיָּה

שִׁעָר מֹשֶׁה

הַקְדָּמָה לְשִׁעָר מֹשֶׁה פֶּט

לִימוּד סוּד בַּחֲנוּכָה צ

סוּדוֹת הַתּוֹרָה • מִצְוֹת דְּרַבֵּנן • מִידַת הוֹד • זֹאת חֲנוּכָה • שִׁיעוֹר הַנַּחֲת נֹר
חֲנוּכָה עַד ק"כ טַפְחִים

עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוֹק צד

מֹשֶׁה מַטֵּה - אֵשׁ"ר צו

מֹשֶׁה וְיֹוסֵף • זְכוּת שְׁנֵי חַיֵּיהֶם שֶׁל הָאֲבוֹת • קִידוּשֵׁין וְנִישׁוּאִין • תְּפִילִין שֶׁל
רֹאשׁ וְתְּפִילִין שֶׁל יָד • שֵׁם יִשְׂרָאֵל

שִׁעָר אַהֲרֹן

הַקְדָּמָה לְשִׁעָר אַהֲרֹן קה

יוֹם הַכִּיפּוּרִים - חֲנוּכָה קו

יְהוּדָה וְתַמָּר • הַיּוֹנָה - עֵלָה זֵית • תְּשׁוּבָה ע"י תּוֹרָה • חוֹדֶשׁ חֲשׁוֹן

הֵן עַם לְבַדָּד יִשְׁכּוֹן קיא

קֹדֶשׁ קִדְשִׁים • יוֹם כִּיפּוּר כָּל הַשָּׁנָה • קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְכָלל יִשְׂרָאֵל - חֲתָן
וְכָלָה • רְקִיעוֹת הַשָּׁמַיִם

תְּפִילִין וְחֲנוּכָה קיח

שֶׁד"י הוֹי"ה • תְּפִילִין וְשֵׁם שֶׁד"י • הָאֲבוֹת וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן • מִזְוָה וְשֵׁם שֶׁד"י
• מִידַת הַחֶסֶד

שִׁעָר דּוֹד

הַקְדָּמָה לְשִׁעָר דּוֹד קכו

סומך נופלים **קבח**

אות נו"ן - נפילה ♦ יהושע בן נון ♦ הסמיכה ♦ עמלק ♦ ברכת אפרים
ומנשה - החליף ידיו ♦ נ"ס חנוכה

חזיר, נגע צרעת, ומושיח **קלב**

צרעת ♦ משה רבינו וצרעתו ♦ אדם הראשון וצרעתו ♦ דוד המלך וצרעתו ♦
משיח וצרעתו

ימי החנוכה ושבעת הרועים

פתיחה

ידוע מה שהאריכו בספרי הקבלה והחסידות אודות ענין 'שבעת הרועים', הם שבעת הצדיקים ששתל הקב"ה במהלך הדורות, כל צדיק וצדיק בדורו. ואלו הם: אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרן ודוד. ומקור הדבר הוא מדברי הזוהר הקדוש (כרך ג דף שא, ב):

גרסינן, שבעה יומין עלאין ברא קודשא בריך הוא בעלמא, ועליהו שתיל ובני עלמין, הדא הוא דכתיב (שמות לא, יז) "כי ששת ימים עשה ה'", ולא כתיב 'בששת'. ולקבל אינון שבעה יומין עלאין, ברא קודשא בריך הוא בארעא שבעה זכאי קשוט, לקיימא לון ולאנהרא לון כל חד וחד לקבל יומיה. ושתיל להו כל חד וחד בדרא דאתחזי. ואינון אבהן דעלמא, אברהם, יצחק, יעקב, יוסף, משה, אהרן ודוד. [תרגום: שבעה ימים עליונים ברא הקדוש ברוך הוא בעולם, ועליהם שתל ובנה את העולמות, וזהו שכתוב (שמות לא, יז) "כי ששת ימים עשה ה'", ולא כתוב 'בששת'. וכנגד אותם שבעה ימים עליונים, ברא הקדוש ברוך הוא בארץ שבעה צדיקי אמת, לקיים להם ולהאיר להם כל אחד ואחד כנגד יומו. ושתל אותם כל אחד ואחד בדור שהיה ראוי. והם אבות העולם, אברהם יצחק ויעקב, ויוסף ומשה ואהרן ודוד.]

ובספרי הקבלה והחסידות האריכו הרבה בעניינם של הצדיקים הללו, בחינותיהם ומידותיהם. בחיבור זה נעמוד על הקשר שבין חג החנוכה, מהותו, שרשו ומידתו, לשבעת הרועים הללו שרשם ומידותיהם.

ונחלק חיבור זה לשבעה שערים, שער שער לרועה, ובכל שער כמה מאמרים כפי שהשיגה ידינו. וזה החילנו בעזרת החונן לאדם דעת.

ידוע שגלות יון נקראת בשם חושך, ואורם של הצדיקים מאיר בחושך. והנה ברש"י (תחילת ספר שמות) כתב שהצדיקים נמשלו לכוכבים:

"ואלה שמות בני ישראל" - אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן במיתתן

[אחר מיתתן], להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים, שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר (ישעיהו מ, כו) "המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא".

והכלי יקר הוסיף לבאר הדמיון, שכיון שאין הכוכבים נראים אלא בלילה, לכן נמשלו הצדיקים דוקא לכוכבים שאורם מאיר בחשכת הגלות:

"ואלה שמות בני ישראל". פירש רש"י להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים וכו'. יש אומרים כי הכוכב אף על פי שאינו נראה ביום מכל מקום הוא בנמצא גם ביום, כך הצדיק לעולם הבא שנמשל ליום, יש לו מציאות ואינו נראה ואינו אבד כי אם לדורו. ויש אומרים להיפך, כי הכוכב אינו נראה כי אם בלילה, כך אור הצדיק זורח אחר הערב שמשו, כמה דאת אמר (קהלת יב, ב) "עד אשר לא תחשך השמש" וגו'.

והנה אמרו חז"ל (ברכות יח, ב) צדיקים אפילו במיתתן קרויים חיים. ולכן אף אנו נישאים על כתפיהם של האבות הקדושים והצדיקים, וזכותם ואורם עומדים לנו בתוך עמק וחשכת הגלות, ובזכותם יבוא גואל צדק במהרה בימינו אמן.

הקדמה

הנה מצינו שתי מצוות של אהבה, אהבת ה' ואהבת ישראל. מצות אהבת ה' נלמדת מן הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", ומצות אהבת ישראל נלמדת מן הפסוק "ואהבת לרעך כמוך". וכתב השל"ה (שער האותיות אות ב - בריות) ששתי המצוות הללו מחוברות הן ותלויות זו בזו, כי פרשה ראשונה שבשמע ישראל עוסקת במצות אהבת ה', וקודם קריאתה אנו מסיימים את ברכת קריאת שמע בלשון 'הבוחר בעמו ישראל באהבה' ו'אוהב עמו ישראל' המדגישים את ענין אהבת ישראל:

כתיב (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלקיך", וכתוב (ויקרא יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך". הנה מחוברות אלו שתי אהבות, ומתייחדות על ידי אחדותו יתברך, כי כן אנו מסיימין 'הבוחר בעמו ישראל באהבה', ו'אוהב עמו ישראל' (ברכות קריאת שמע), ואומרים פסוק היחוד, ואחר כך אהבת השם יתברך.

במסכת תמיד (פרק ה משנה א) מבואר שבסדר התפילה שבבית המקדש, היו מוסיפים לומר גם את עשרת הדברות קודם קריאת שמע:

אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת, והם ברכו, וקראו עשרת הדברות, שמע, והיה אם שמוע, ויאמר, וברכו את העם שלש ברכות: אמת ויציב, ועבודה, וברכת כהנים, ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא.

והטעם להוספה זו הוא, היות ובעשרת הדברות כלולים הן מצוות שבין אדם למקום והן מצוות שבין אדם לחבירו, ששתיהן תלויות זו בזו, וכמו שכתב השל"ה שברכות קריאת שמע ופרשת 'ואהבת' שבקריאת שמע עצמו מורים על היחס שבין אהבת ישראל ואהבת ה'.

עוד כתב השל"ה שבעשרת הדברות ישנן כת"ר אותיות, כנגד תרי"ג מצוות וז' מצוות מדרבנן. והוסיף השל"ה, ששבעת האותיות הנותרות שבעשרת הדברות, דהיינו "אשר לרעך", הן כנגד ז' מצוות מדרבנן, והם הרגל והיסוד לכל התורה כולה:

והנה כתבו המחברים (תשובת הגאונים, שערי תשובה או"ח סימן קמט), בעשרת הדברות יש תרי"ג אותיות כמנין כת"ר תורה, ותרי"ג אותיות הם רומזות לתרי"ג מצוות, בכל אות מצוה אחת, ובשבע אותיות הנשארות מה הן משמשות, דיברו מזה הקדמונים,

יש אומרים שהן נגד שבע מצוות דרבנן, ויש אומרים עניינים אחרים. אמנם המחזור שבכולם הוא מה שהבנתי מדברי הציוני (פרשת יתרו), שאומר מה הם השבע אותיות שנשארו, הם 'אשר לרעך', הוא הרגל שעליו עומד כל התורה, דהיינו תרי"ג.

ומבאר השל"ה ע"פ דרכו את המעשה המובא בגמ' (שבת לא, א) באותו נכרי שביקש מהלל הזקן שיגיירו כשהוא עומד על רגל אחת, והשיב לו הלל 'דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא, זיל גמור'. והיינו שמצות 'ואהבת לרעך כמוך' היא הרגל שעליו עומדת כל התורה, כי מי שאוהב את חברו קל וחומר שיאהב להקב"ה שעושה עמו חסד ומקיימו:

כהוא דפרק במה מדליקין (שבת לא, א) דלימד הלל את הגר כל התורה על רגל אחת, דעלך סני לחברך לא תעביד, זוהי כל התורה כולה, ואידך פירושה היא, זיל גמור. פירש רש"י, דעלך סני לחברך לא תעביד, "רעך ורע אביך אל תעזוב" (משלי כו, י), זה הקדוש ברוך הוא, אל תעבור על דבריו, שהרי עליך שנוי שיעבור חברך על דברך.

נמצא שאהבת ישראל היא היסוד והרגל לכל התורה כולה.

אהבה מביאה לידי גאולה

עוד יש בכח אהבת ישראל להביא גאולה וישועה, כפי שמצינו בימי פורים וחנוכה. לאחר גזירת המן צוותה אסתר על מרדכי "לך כנוס כל היהודים" ביום י"ג באדר שהוא גימטריא של אהב"ה (13) וגם הגמיטריא של אח"ד, וע"י אותה אחדות באה הישועה לעם ישראל מידי המן ואחשורוש. ואף לגבי חנוכה מצינו שהאחדות שהיתה בחנוכה היתה תיקון למכירת יוסף, ולבסוף הביאה לנצחון החשמונאים על היוונים (ראה הרחבת הענין בתוך הספר).

ניסים מלמעלה - ניסים מלמטה

כידוע, ניסים יכולים לבוא באחד משני אופנים, ישנם ניסים הבאים מכח מידת החסד של ה' יתברך, ויש ניסים הבאים מכח העבודה וההתעוררות של כלל ישראל מלמטה שהיא מביאה עמה את התעוררות מלמעלה. וזהו מה שמכונה 'אתערותא דלעילא' ואתערותא דלתתא'. והחילוק ביניהם, שכאשר הנס בא מאתערותא דלעילא, כמו מעשה בראשית, הוא בא ע"י שם ה' של מ"ב אותיות. ומפני כן נקרא מ'עשה ב'ראשית - ראשי תיבות מ"ב. וכן כתב הבני יששכר (כסלו מאמר ד):

כתבו המקובלים, כל הנסים והנפלאות שנעשו לישראל הכל נעשה על ידי שם מ"ב, וזהו "לעושה נפלאות גדולות לבדו" (תהלים קלו, ד) בגימטריא מ"ב, עכ"ד. ונ"ל דהנה

מ'עשה ב'ראשית על ידי שם מ"ב כידוע מן ב' בראשית עד ה' של ובה"ו נרמז שם מ"ב, על כן כל התהוות הויה חדשה מן שם מ"ב.

אולם הישועה הבאה מכח אתערותא דלתתא, בזה השם מ"ב הוא להיפוך - דהיינו ב"ם, כמו "ודברת בם", והיינו שע"י דיבורים ומעשים שלנו מתעורר שם מ"ב להביא ניסים. ומפני כך אנו אומרים ב'על הניסים' ב'ימי מ'רדכי וב'ימי מ'תיתאו, שהם ראשי תיבות ב"ם, וכ"כ הבני יששכר:

ונ"ל דלבעבור זה תקנו בהודאת חנוכה ופורים ב'ימי מ'תיתאו, ב'ימי מ'רדכי, נרמז בהתחלה ראשי תיבות שם מ"ב, ואחשבה לדעת דזכות התורה היא הפועלת ניסים שלא כטבע, דהנהגת התורה הוא למעלה מן הטבע, וגם התורה היתה כביכול כלי אומנתו של הקב"ה במעשה בראשית (בראשית רבה פרשה א סימן א), על כן כל התהוות הויה חדשה גם כן על ידי התורה, וכל שידוד המערכה על ידי התורה הוא, הנה תמצא התחלת ב' התורות בכתב ובעל פה ב'ראשית מ'אימתי שם מ"ב, ודברת ב"ם.

ודברת ב"ם - ב'ראשית מ'אימתי

ובאמת אתערותא דלתתא הוא לימוד התורה, דהיינו "ודברת בם" שהוא תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ששניהם רמוזים בתיבת ב"ם - כי התורה שבכתב פותחת באות ב' - ב'ראשית, ותורה שבעל פה באות מ' - מ'אימתי קורין את שמע. וכשלומד ומחדש חידושי תורה, עולה התעוררות מלמטה ומביאה ישועה מלמעלה.

ומצינו שבפורים היתה קבלת התורה של תורה שבכתב, וכמו שאמרו בגמ' (שבת פח, א) "אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) "קיימו וקבלו היהודים", קיימו מה שקיבלו כבר". וכן מצינו שאור חנוכה הוא כנגד אור הגנוז שהוא כנגד התורה שבעל פה כמבואר בבני יששכר המובא להלן.

ועל כן עלה בלבי לכתוב ספר בעניני חנוכה, לעורר הישועה והגאולה האחרונה ע"י 'ודברת בם', ובעז"ה לישועתך קויתי לה'.

ז' אושפיזין וז' ימים טובים

אנו נישאים על כתפיהם של האבות הקדושים ושאר הצדיקים שמדור לדור. וידוע מש"כ הטור (הלכות ראש חודש סימן תיז) ששלשת האבות הם כנגד הג' רגלים:

שהמועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם, דכתיב (בראשית יח, ו) "לושי ועשי עוגות", ופסח היה. שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר

מאילו של יצחק. סוכות כנגד יעקב, דכתיב (בראשית לג, יז) "ולמקנהו עשה סוכות". וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים, כנגד י"ב שבטים, וכשחטאו בעגל ניטלו מהם וניתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא.

וכעין זה מצינו בספרים שיש איזה צדיק כנגד כל אחד משאר ימים טובים, כגון אהרן הכהן שהוא כנגד יום הכיפורים.

וכל זה באופן כללי, אך באופן פרטי יש בכל יו"ט ויו"ט איזה בחינה של כל צדיק וצדיק. וע"ד משל, יו"ט של סוכות הוא כנגד יעקב אבינו בכלל, אבל מצינו שלכל שבעת האושפזין יש איזו שייכות ליו"ט של סוכות. וכן הדבר לגבי כל חג וחג.

ולכן עלה בדעתי לכתוב ספר אגדה על עניני חנוכה כפי בחינת כל אחד מן האושפזין - אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרן, יוסף, ודוד. שכל אחד מהם מקושר לימי חנוכה באופן מיוחד. ובע"ה הנני מקווה שספר זה יהא מבואר ומבורר כדי שנתעורר כולנו לראות האור הגנוז בימי חנוכה, ונזכה לאור המשיח במהרה בימינו ואמן.

לב"י אומר

קראתי ספר זה בשם "לב"י אומר" כי נרמז בו שמי י'ונתן ב'נימין ל'וין. וטעם נוסף, שהגימטריא של לב"י (42) הוא מ"ב שמרמז לכל הנ"ל, שע"י שם ה' של מ"ב ועשרה מאמרות, וע"י מאמרות שלנו דהיינו ודברת ב"ם נזכה לביאת גואל צדק.

לבי ער

חלק זה העוסק בעניני חנוכה קראתייהו בשם "לבי ער", מפני שאור חנוכה מעורר את ליבנו, וכמו שנבאר. הנה בפרשת בראשית מספרת התורה, שאחר שחטאו האדם ואשתו הלביש אותם הקב"ה בכתנות עור, כמו שכתוב (ג, כא):

"ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם".

ומובא במדרש (בראשית רבה פרשה כ סימן יב) שבספר התורה של רבי מאיר מצאו שכתוב 'אור' תחת 'עור'. והביאור בזה, כי עור מסמל כיסוי וחושך, וזהו ענין גלות יון המוגדרת כחושך. והנה הרחבנו להלן (מאמר ח) שכחו של רבי מאיר הוא להאיר את החושך, ומפני כך החליף רבי מאיר את תיבת 'עור' ל'אור'. והלא כל הענין של חנוכה הוא להאיר לעצמנו מתוך החושך. וזהו ביאור המילים 'לבי ער', דהיינו להאיר ולהעיר את ליבנו לטובה!

שער אברהם

ובו שלשה מאמרים

הקדמה לשער אברהם

מאמר ראשון:

אברהם, התורה והתאנה

מאמר שני:

מגן אברהם - חותמו של כהן גדול

מאמר שלישי:

מאה ברכות מפך השמן

הקדמה לשער אברהם

ענינו של אברהם אבינו כרוך וקשור עם ענינם של ימי החנוכה, כמבואר בבת עין (וישב - דרושים לחנוכה):

"וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האוהל כחם היום" (בראשית יח, א) - פירוש, לאחר המילה התחיל התיקון של 'פת"ח האהל', המרמז לבחינת נר חנוכה, שמצותה על 'פת"ח הבית'.

אלא שהדבר צריך ביאור ובידור, מה השייכות בין אברהם אבינו למצות נר חנוכה. ועל כך יבואו שלשת המאמרים דלהלן:

המאמר הראשון, "אברהם, התורה והתאנה" - בו יבואר ענין זה על פי דברי המדרש והגמרא, שגם אברהם וגם התאנה, שניהם משמשים כמשל וסימן לתורה. גם נאריך במאמר זה לבאר עומק המשלים הללו ובמסתעף מכך.

והמאמר השני, "מגן אברהם - חותמו של כהן גדול" - בו יבואר ענין זה על פי דברי השפת אמת (חנוכה), שישנה נקודה בישראל שהקב"ה מגן עליה לעולם שלא תשלוט בה מגע נכרי, ועל נקודה זו נאמר 'מגן אברהם'. וכך השמן שמצאו החשמונאים, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, מרמז לאותה נקודה קדושה. עוד יאריך מאמר זה בביאור מה שמצינו שאברהם אבינו היה כהן גדול.

והמאמר השלישי, "מאה ברכות מפך השמן" - בו יבואר שימי חנוכה הינם כולם ימי ברכה, בבחינת מאה ברכות, ועצם בריאת העולם הוא ברכה, ועל כן נברא העולם באות ב' המרמז לברכה. וכן יבואר מקור דין מאה ברכות, ויאריך בביאור הפסוקים בפר' לך ופר' וירא בענין אברהם אבינו מקור הברכה.

התורה והתאנה

אברהם אבינו נמשל לתאנה

מובא במדרש (בראשית רבה פרשה מו סימן א) שאברהם אבינו נמשל לתאנה:

"ויהי אברם בן תשעים ותשע שנים" (בראשית יז, א) - "כענבים במדבר מצאתי ישראל ככורה בתאנה בראשיתה" וגו' (הושע ט, י), אמר רבי יודן, התאינה הזו בתחלה אורים אותה אחת אחת, ואחר כך שתים, ואחר כך שלשה, עד שאורים אותה בסלים ובמגריפות. כך בתחלה אחד היה אברהם וירש את הארץ, ואחר כך שנים, אברהם ויצחק, ואחר כך שלשה, עד אברהם יצחק ויעקב, ואחר כך, "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד" (שמות א, ז). אמר רבי יודן, מה התאנה הזו אין לה פסולת אלא עוקצה בלבד, העבר אותו ובטל המום, כך אמר הקב"ה לאברהם, אין בך פסולת אלא הערלה, העבר אותה ובטל המום, "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א).

ובחתם סופר (תורת משה בראשית יז, א) הטעים, שענין זה ייחודי הוא בתאנה, לא מצינו כדוגמתו בשאר הפירות:

כי אין פרי שהיא כולו אוכל, בלי קליפה ובלי פטום ובלי גרעין, כמו התאנה שכולו אוכל, ואין בו פסולת כי אם העוקץ, וכשמסירין העוקץ הרי היא תמים, כן אברהם אבינו ע"ה כולו קודש בר מהערלה, אם מסירים הערלה הרי הוא תמים.

ומוסיף החתם סופר לבאר את עומק דברי המדרש באופן הבא:

נראה משל לתאנה, כי בכח אברהם היה יצחק, ויצא ממנו בפועל אחר המילה, וקודם לכן היה מדת יצחק שהוא מדת הדין ממוזג בכחו של אברם, 'אברם יצחק' גמטריא 'ישמעאל', שהוא תנ"א, אותיות 'אתן', שהוא נקבה של חמור, כי בא מהגר המצרית, ומצרים קליפת חמור, ונקבות הם בחינת 'אתן', והוסיף הקב"ה ה"י לאברהם שהיה עמו יצחק, 'אברהם יצחק' גמטריא 'תאנה'.

אברהם והתאנה כמשל וסימן לתורה

ואף אני אענה חלקי בביאור עומק דברי המדרש, שהקשר והחיבור בין אברהם והתאנה שרשו בכך שהן אברהם והן התאנה משמשים כמשל וסימן לתורה, וכדלהלן:

התאנה כמשל לתורה

איתא בגמרא (עירובין נד, א) בזה הלשון:

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב (משלי כו, יח) "נִצֹר תֵאֵנָה יֹאכֵל פְּרִיהָ", למה נמשלו דברי תורה כתאנה, מה תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים, אף דברי תורה, כל זמן שאדם הוגה בהן, מוצא בהן טעם.

ואף אברהם הוא סימן לתורה, כמבואר בגמרא (עבודה זרה ט, א), ששנות העולם הזה נחלקות לשלוש תקופות, תוהו, תורה וימות המשיח. ותקופת התורה מתחילה באברהם, שנאמר בו בלכתו מאור כשדים לארץ כנען, "ויקח אברם וגו' ואת הנפש אשר עשו בחרן" (בראשית יב, ה), ותרגם אונקלוס, "וית נפשטא דשעבידו לאורייתא בחרן". וזה לשון הגמרא:

תנא דבי אליהו, ששית אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, בעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו מהן. שני אלפים תורה מאימת, אי נימא ממתן תורה עד השתא, ליכא כולי האי, דכי מעיינת בהו, תרי אלפי פרטי דהאי אלפא הוא דהוא. אלא במ"ואת הנפש אשר עשו בחרן" (בראשית יב, ה), וגמירי, דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותירתי הוה, כמה בצרן מדתני תנא, ארבע מאה וארבעים ותמניא שנין הויין, כי מעיינת ביה מהנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה, ארבע מאה וארבעים ותמניא שנין הויין.

וכוננת דברי הגמרא, שלימוד התורה שתחילתו באברהם הוא תיקונם של שני אלפי התוהו שקדמו לו. ולענייננו, הנה עלה בידינו, שהתורה, התאנה ואברהם אבינו שלשתם ענין אחד, שאברהם הוא סימן להתחלת התורה. והתאנה היא משל לטעם הבלתי נגמר שיש בתורה.

ומכאן נבוא אל תכלית רצוננו ובקשתינו - העמידה על הקשר שבין ימי החנוכה לשבעת הרועים, שאברהם הוא הראשון להם - שכיון שאברהם אבינו הוא סימן להתחלת התורה, הרי ענינו מקושר והדוק עם ענינם של ימי החנוכה, שהרי אף הם עיקר ענינם הוא השמחה של אור התורה.

רמזים נוספים בדבר הקשר שבין אברהם והתורה

כתוספת לדברי הגמרא הנ"ל בדבר היות אברהם אבינו סימן לתורה, נביא כאן עוד